

UNIVERSITETET I OSLO

KANDIDAT

XXXXXX

PRØVE

JUS1211 1 Privatrett II

Emnekode	JUS1211
Vurderingsform	Individuell skriftlig prøve
Starttid	10.06.2025 07:00
Sluttid	10.06.2025 13:00
Sensurfrist	27.06.2025 21:59
PDF opprettet	01.09.2025 21:37

Seksjon 1

Oppgave

Tittel

Oppgavetype

Informasjon om oppgavesettet

Informasjon eller ressurser

Seksjon 2

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
1	Svar til del I	Langsvar
2	Svar til del II	Langsvar

Del I - Praktikum (4 timer)

Peder og Marte traff hverandre på Champagnebaren på Lillevik brygge i 2012. Peder var da 40 år og nyskilt. Han hadde barna Lucas (født 2003) og Linnea (født 2005) med sin tidligere ektefelle. Peder var siviløkonom og aksjemegler i Lillevik-kontoret til en amerikansk investeringsbank. Etter skilsmissen, hadde han flyttet inn i en leilighet på Lillevik brygge. Leiligheten kostet åtte millioner kroner. Peder tok opp et lån på seks millioner kroner for å kjøpe leiligheten. Egenkapitalen fikk han ved at ekskona kjøpte ham ut av deres tidligere felles enebolig.

Da Peder og Marte traff hverandre, var Marte 27 år. Hun var fysioterapeut, men hadde en blogg og Instagram-side om trening, sminke og mote. Bortsett fra en del dyre klær og vesker, hadde ikke Marte nevneverdige verdier da hun traff Peder. Hun flyttet inn i hans leilighet.

Allerede i 2013 giftet Peder og Marte seg. Peder ville styre sin tid bedre enn han kunne gjøre i bankjobben. Han sluttet i banken og startet opp et aksjeselskap som ga bistand til og investerte i gründerbedrifter. Denne virksomheten kunne Peder drive hjemmefra. Virksomheten gikk strålende. Peder tjente gode penger, som kunne brukes til en dyr livsstil med reiser, dyre middager, bilkjøp og dyre gaver til Marte, og til nedbetaling av leiligheten.

Marte tjente også godt på sin aktivitet på sosiale medier. Pengene investerte hun mest i klær og designervesker. Hun bodde gratis, så hun trengte ikke å bekymre seg for bokostnader. Hun hadde etter hvert samlet seg opp en anelig mengde designervesker fra Chanel, Gucci, Louis Vuitton og Prada.

Peder begynte etter noen år å slite med å henge med på tempoet til Marte. Han var også bekymret for at verdiene han hadde tjent opp, måtte deles med Marte ved en skilsmisse. Han ville at disse verdiene skulle gå videre til barna. I 2023 gikk Peder til advokat og fikk satt opp en avtale om overføring av mesteparten av aksjene i selskapet til sine to barn. Etter denne avtalen kunne han fortsatt bestemme over selskapet, selv om han kvittet seg med mesteparten av aksjene og dermed også det meste av verdiene i selskapet. Selskapet ble verdsatt til ti millioner kroner. Barna fikk aksjer for fire millioner kroner hver, mens Peder beholdt aksjer for to millioner kroner. Peder informerte ikke Marte om denne avtalen.

Våren 2025 ble Peder klar over at Marte hadde et forhold til sin personlige trener, Hans Tastad. Peder syntes dette var en ypperlig anledning til å avslutte forholdet til Marte. Han ba Marte flytte ut av leiligheten og sendte inn begjæring om separasjon på Statsforvalteren.no gjennom mobiltelefonen. Marte flyttet ut av Peders leilighet og inn til Hans Tastad. Statsforvalteren ga separasjonsbevilling i mai 2025.

Peder og Marte ble ikke enige om delingen av felleseiet.

Peder krevde å skjevdele hele verdien av leiligheten, som på skjæringstidspunktet i mai 2025 var verdt 16 millioner kroner. I løpet av ekteskapet hadde Peder betalt ned all gjeld på leiligheten. Marte var enig i at Peder kunne skjevdele deler av verdien av leiligheten, men i og med at den var belånt da Peder og Marte giftet seg, kunne han ikke skjevdele hele nåverdien.

I forbindelse med skifteoppgjøret hadde Marte blitt klar over generasjonsskifteavtalen mellom Peder og særkullsbarna. Marte mente at det var forkastelig av Peder å ha gått

bak hennes rygg og unndratt store verdier fra delingen. Hun krevde vederlag for Peders svekkelse av delingsgrunnlaget. Selskapet var fortsatt verdt ti millioner kroner. Peder hadde gitt bort åtte millioner kroner.

Leiligheten var verdt 16 millioner kroner. De aksjene i selskapet som Peder fortsatt satt på, var verdt to millioner kroner. Peder hadde ellers verdier for 4 millioner kroner i form av biler og verdipapirer. Peder hadde altså gitt bort 1/3 av alle sine verdier bare to år før skilsmissen. Dette var etter Martes syn en klanderverdig vesentlig svekkelse av det som Peder skulle dele med henne.

Peder og Marte var også uenige om Martes vesker. Hun mente at alle personlige eiendeler som klær, smykker og vesker, var noe som hun kunne ta med seg ut av ekteskapet uten at det skulle tas med i delingsgrunnlaget. Peder syntes det var greit at hun kunne ta med seg klær og smykker. Vesker hun hadde før ekteskapet, syntes han også det var greit at hun fikk ta ut. Peder mente imidlertid at Marte ikke kunne holde veskene som hun hadde kjøpt eller fått under ekteskapet, utenfor delingen. Marte hadde under ekteskapet kjøpt eller fått designervesker til en verdi av 500 000 kroner. Å holde alt dette utenfor delingen, mente Peder at ville være åpenbart urimelig.

Drøft og ta stilling til de rettsspørsmålene oppgaven reiser.

Del II - Domsanalyse (2 timer)

Les utdraget fra dommen under (Rt. 2003 s. 198). Redegjør for og vurder Høyesteretts rettskildebruk. Legg særlig vekt på bruken av lovens formål og reelle hensyn.

Høyesterett - Dom. - HR-2002-485-A - Rt-2003-198

(1) Dommer Matningsdal: Saken gjelder spørsmålet om et testamentsvitne er inhabilt fordi vitnet er ansatt i et aksjeselskap hvor testamentsarvingen er tilnærmet eneaksjonær, og dessuten daglig leder og styremedlem, jf. arveloven § 61 annet ledd.

(2) Gunhild Johanne Humphreys, født [00.00.1939], døde 30. januar 2000. Veddødsfallet var hun gift med Arve Hansen. Hun etterlot seg bl.a. eiendommen Stamerbakken 8 på Fjøsanger i Bergen. I testament opprettet 20. mars 1996 testamenterte hun en ideell halvdel av denne eiendommen til sin tidligere ektefelle, Ronald Humphreys, mens den andre halvdel ble testamentert til Arve Hansen. Ronald og Gunhild Johanne Humphreys var gift i perioden 1963 til 1979.

(3) Det ene testamentsvitnet var Veronica Bremerthun. Hun ble i 1993 ansatt som sekretær i selskapet Joseph Eide AS. Da testamentet ble opprettet våren 1996, eide Ronald Humphreys 15 av 16 aksjer i dette selskapet, eller 93,75 % av aksjene. I hele hennes ansettelsestid var han dessuten daglig leder og styremedlem i selskapet. På testasjonstidspunktet var Humphreys og Bremerthun de eneste heltidsansatte, men en tredje person arbeidet på oppdrag for selskapet.

(24) Mitt syn på saken:

(25) Jeg er kommet til at anken fører fram.

(26) Arveloven av 1854 § 50 fastsatte opprinnelig at testamentsvitnene «medHensyn til Handlingen eller deres Forhold til Sagen og Parterne, [måtte] have fuldkommen Troværdighed».

27) Ved lov av 25. juni 1937 nr. 12 ble habilitetsreglene i § 50 endret. Tilknytningen til testator hadde ikke lenger betydning for vitnets habilitet. Videre, og dette er det sentrale i vår sammenheng, ble det skjønnsmessige kriteriet «fuldkommen Troværdighed» erstattet av en kasuistisk oppregning av når tilknytningen til testamentsarvingen medførte inhabilitet. I tillegg til slektskap mv. fastsatte § 50 femte ledd at bestemmelser i testamentet «til fordel for noen i hvis tjeneste vidnet står på testasjonstiden», var ugyldige. Loven fastsatte videre at « [s] om tjeneste regnes herved også funksjon som styremedlem og lignende i korporasjon eller stiftelse».

(28) I forarbeidene, Ot.prp.nr.14 (1937) side 4 første spalte, fremheves det at habilitetsbestemmelsen var «meget uklar, likesom de omstendigheter der ophever den forlangte «fuldkomne troverdighet» ingenlunde alltid vil være testator bekjent». På denne bakgrunn ble det foreslått at « [d] et nugjeldende alt for ubestemte krav til at testamentsvidnene skal ha «fuldkommen troverdighet»» ble erstattet av kasuistiske kriterier om inhabilitet, jf. proposisjonen side 5 første spalte.

(29) Ved arveloven av 1972 ble bestemmelsen om testamentsvitnenes habilitet plassert i § 61. Første ledd regulerer inhabilitet som følge av slektskap mv. I forhold til den tidligere bestemmelsen nevner jeg at forlovelse ble utelatt som inhabilitetsgrunn. Begrunnelsen for og betydningen av dette kommer jeg tilbake til. Annet ledd, som regulerer vårt tilfelle, har denne ordlyd:

«Disposisjon i testament til føremon for nokon som vitnet er i teneste hos på testasjonstida, er ugyldig. Som teneste vert og rekna funksjon som styremedlem og liknande i selskap, lag, stifting eller offentlig institusjon. Disposisjonen er likevel gyldig når tilknytninga er fjern og truleg ikkje har hatt noko å seie for innhaldet i testamentet.»

(30) En isolert tolking av lovens ordlyd tilsier etter min mening at Bremerthun i 1996 var «i teneste hos» Joseph Eide AS, og ikke hos Ronald Humphreys. Dersom hun likevel skal anses inhabil på dette grunnlaget, må det begrunnes i Humphreys' eierinteresser og nære tilknytning til Joseph Eide AS.

(31) De sentrale hensyn bak habilitetsreglene er å oppnå at testamentsvitnene eruavhengige av og uten lojalitetsbånd til testamentsarvingen. Umiddelbart kunne dette synes å tilsi at det må legges avgjørende vekt på Humphreys' nære tilknytning til selskapet. Men selv om man åpnet for denne løsningen, ville det, slik § 61 er utformet, fortsatt finnes mange eksempler på at nær tilknytning mellom vitnet og testamentsarvingen ikke medfører inhabilitet. Loven nevner for eksempel ikke nært vennskap, og i 1972 ble som nevnt forlovelse utelatt som inhabilitetsgrunn.

(32) Dette viser at selv om det ved ansettelse i et selskap åpnes for å leggeavgjørende vekt på testamentsarvingens forhold til selskapet, gir ikke dagens

lovregel, som ikke suppleres av en skjønnsmessig inhabilitetsregel tilsvarende forvaltningsloven § 6 annet ledd og domstolloven § 108, adgang til å kjenne ugyldig testasjoner i tilfeller hvor den faktiske tilknytningen mellom vitnet og arvingen er nærmere enn i vår sak.

(33) De hensyn som kan tale for en utvidende tolking, har dessuten etter min mening liten vekt. Arveloven § 49 krever utelukkende at vitnene er kjent med at dokumentet er testators testament, og – i likhet med Bremerthun – behøver de ikke å kjenne dets innhold. I motsetning til skatteretten, hvor det i en del saker oppstår spørsmål om å foreta gjennomskjæring fordi skattyterne kan ha sterke motiver for å omgå reglene, finnes det ikke noe tilsvarende behov i denne sammenheng. Vernet mot mislig påvirkning må søkes gjennom lovens § 63.

(34) Jeg kan heller ikke se at lovens ordlyd – «i teneste hos» – er en spesielt gammeldags formulering, slik det har vært anført. Samme formulering er også brukt i nyere lovgivning. Og når lovgiveren har funnet behov for å åpne adgang til å anvende en bestemmelse også som følge av en persons faktiske tilknytning til et foretak, inneholder lovgivningen eksempler på uttrykkelige bestemmelser om dette. Til illustrasjon kan det vises til straffeloven § 37a fjerde ledd og dekningsloven § 1-5.

(35) Loven har helt siden 1937 inneholdt bestemmelser om inhabilitet for styremedlemmer. Dette viser at lovgiveren hele tiden har vært oppmerksom på habilitetsproblemer i selskapsforhold. Når § 61 likevel ikke inneholder bestemmelser om den foreliggende situasjonen, taler det mot å anvende bestemmelsen i dette tilfellet.

(36) På denne bakgrunn må det legges stor vekt på at eventuelle formfeil normalt først oppdages etter arvelaterens død – med andre ord på et tidspunkt da feilen ikke lenger kan repareres. Hensynet til testator, som må ha stor vekt, tilsier derfor at formkravene ikke tolkes slik at de kan virke som en felle. Dette var et sentralt hensyn ved lovendringen i 1937. Videre viser utelatelsen av forlovelse som inhabilitetsgrunn at dette også ble tillagt vekt i 1972. Jeg viser her til Arvelovkomiteens innstilling side 223 annen spalte hvor komiteens flertall begrunnet denne endringen slik:

«Flertallet har lagt vekt på at det nå i atskillige tilfelle er slik at det knapt er andre enn vedkommende mann og kvinne selv, som kan vite om de er forlovet eller ikke. Det synes da usikkert og mindre tilfredsstillende å knytte rettsvirkninger til begrepet «forlovede». Dette ville kunne virke som en felle.»

(37) Ved testasjoner, hvor formkrav spiller en sentral rolle, er med andre ord hensynet til klarhet og forutsigbarhet svært viktig. Dersom man åpnet for å legge vekt på testamentsarvingens reelle tilknytning til selskapet, ville det lett oppstå vanskelige avgrensningsspørsmål som kunne føre til at testator gikk i en felle – noe lovgiver har forsøkt å hindre.

(38) På denne bakgrunn har jeg kommet til at Bremerthun ikke var inhabil som testamentsvitne. Det er dermed ikke grunnlag for å kjenne testasjonen til fordel for Ronald Humphreys ugyldig."

1 Svar til del I

Skriv ditt svar her

Twisten står mellom Marte og Peder.

Peder krevde å skjevdele hele verdien av leiligheten, som på skjæringstidspunktet i mai 2025 var verdt 16 millioner kroner og var gjeldsfri. Marte var enig i at Peder kunne skjevdele deler av verdien av leiligheten, men i og med at den var belånt da Peder og Marte giftet seg, kunne han ikke skjevdele hele nåverdien.

Hovedspørsmålet er om Peder kan kreve å skjevdele hele nåverdien av leiligheten, 16 millioner kroner.

Da det ikke er avtalt unntak fra delingen mellom ektefellene i ektepakts form, har ektefellene felleseie. Hovedregelen for deling av felleseiet er at ektefellenes samlede formue skal deles likt, jf. ekteskapsloven (el.) § 58 første ledd første punktum. Det som skal deles er "den formuen" hver av ektefellene hadde på skjæringstidspunktet. jf. el. § 60. Skjæringstidspunktet er våren 2025, da Marte flyttet ut og "samlivet ble brutt", jf. el. § 60 første ledd bokstav a. Samlivet er klart brutt ved fraflytning, jf. Rt-1978-1327 (side 1330).

Skjevdelingsregelen i el. § 59 er et unntak fra hovedregelen. "Verdien av formue" som "klart kan føres tilbake til" midler som en ektefelle "hadde da ekteskapet ble inngått eller senere har ervervet ved arv, eller ved gave fra andre enn ektefellen", kan kreves holdt utenfor delingen. jf. el. § 59 første ledd. Peder skjevdelingskrav omhandler verdier han hadde da ekteskapet ble inngått.

Det fremkommer av ordlyden at regelen er en nettoregel, og at opprinnelig gjeld trekkes fra, jf. "verdien av formue". Det er altså ektefellens nettverdi ved ekteskapsinngåelsen som skal legges til grunn ved beregningen av skjevdelingskravet. At skjevdelingskravet er et nettokrav legges også til grunn i forarbeidene, jf. NOU 1987: 30 s. 130.

Av ordlyden fremkommer det at tilbakeføringskravet er strengt, jf. "klart". Etter en alminnelig språklig forståelse kan det ikke foreligge tvil om de aktuelle skjevdelingsmidlene kan føres tilbake til midler ektefellen hadde ved ekteskapets inngåelse. At kravet er strengt, støttes også av forarbeidene og rettspraksis, og det "kreves mer enn alminnelig bevisovervekt", jf. Ot.prp.nr.28 (1990–1991) side 121, jf. HR-2020-1760-A (avsnitt 38). Det fremkommer videre av rettspraksis at "det må stilles nok så trenge krav til bevisene – faktum må være noenlunde på det rene, og det skal ikke være tvil om at den aktuelle formuen stammer fra skjevdelingsmidler", jf. HR-2020-1760-A (avsnitt 39)

Den rettslige problemstillingen er om leilighetens opprinnelige verdi på 8 millioner kroner "klart kan føres tilbake til" midler Peder hadde da ekteskapet ble inngått, jf. el. § 59 første ledd.

Ved ekteskapsinngåelsen var leiligheten verdt 8 millioner kroner, og Peder måtte ta opp et lån på 6 millioner for å kjøpe leiligheten. Opprinnelig gjeld må i tråd med ordlyden og forarbeidene trekkes fra, og nettoverdien av leiligheten var dermed 2 millioner kroner, altså 1/4 av leilighetens verdi.

Ved spørsmålet om den aktuelle skjevdelingsverdien "klart kan føres tilbake til" midler ektefellen hadde ved ekteskapsinngåelse, vil det normalt være klart at tilbakeføringskravet er oppfylt om midlene er i behold, jf. Ot.prp. nr. 28 (1990 – 1991) s. 121. Da leiligheten fortsatt er i behold, er det på det rene at verdien "klart kan føres tilbake til" midlene Peder hadde ved ekteskapsinngåelsen.

Konklusjonen er at 2 millioner kroner av leilighetens opprinnelige verdi "klart kan føres tilbake til" midler Peder hadde da ekteskapet ble inngått, jf. el. § 59 første ledd.

Den rettslige problemstillingen er om leilighetens verdistigning på 8 millioner "klart kan føres tilbake til" midler Peder hadde da ekteskapet ble inngått, jf. el. § 59 første ledd.

Ved verdistigning blir det avgjørende hva som er bakgrunnen for denne. Stigningen holdes utenfor delingen dersom den skyldes innsats med midler som ellers er unntatt fra deling, og det samme gjelder dersom det er den alminnelige prisstigning (inflasjonen) som er bakgrunnen, jf. Ot.prp. nr. 28 (1990 – 1991) s. 121. Det fremkommer ikke av faktum hva årsaken til leilighetens verdistigning er, og jeg legger derfor til grunn at verdistigningen skyldes inflasjon eller innsats med midler som ellers er unntatt fra delingen.

Det fremkommer av rettspraksis at skjevdelingskravet ved verdistigning omfatter den forholdsmessige andelen av eiendommens verdi på skjæringstidspunktet som tilsvarer den andelen av eiendommens verdi som ikke var lånefinansiert ved ekteskapets inngåelse, jf. Rt2002-1596. Det fremkommer av dommen at dette støttes av skjevdelingsregelens formål, altså at "en ektefelle skal kunne holde utenfor delingen verdier som kan tilbakeføres til verdier vedkommende brakte inn i ekteskapet", jf. Rt-2002-1596 side 1601. Dersom ektefellen godskrives hele verdistigningen, "vil vedkommende oppnå avkastning av en høyere verdi enn den som ble brakt inn i ekteskapet", og dette vil gi en uheldig prioritering av ektefeller som bringer belånte gjenstander inn i ekteskapet, jf. Rt-2002-1596 side 1601.

1/4 av eiendommens verdi på skjæringstidspunktet tilsvarer den andelen av eiendommens verdi som ikke var lånefinansiert ved ekteskapets inngåelse. Dermed er Peders skjevdelingskrav 1/4 av 16 millioner kroner, altså 4 millioner kroner.

Konklusjonen er at en forholdsmessig del av leilighetens verdistigning på 8 millioner "klart kan føres tilbake til" midler Peder hadde da ekteskapet ble inngått, jf. el. § 59 første ledd.

Hovedkonklusjonen er at Peder kan kreve å skjevdele 1/4 av leilighetens nåverdi på 16 millioner kroner, altså 4 millioner kroner.

Marte krevde vederlag for Peders svekkelse av delingsgrunnlaget med 8 millioner kroner, som utgjør 1/3 av delingsgrunnlaget. Selskapet var fortsatt verdt ti millioner kroner. Det antas at Peder motsatte seg kravet.

Hovedspørsmålet er om Marte kan kreve vederlag for Peders svekkelse av delingsgrunnlaget.

Hovedregelen er at ekteskapet ikke medfører begrensning i en ektefelles rett til å råde over det han eller hun eier når ekteskapet blir inngått eller senere erverver, dersom ikke noe annet er bestemt, jf. el. § 31 første ledd, og at ektefellenes formue skal deles likt, jf. el. § 58 første ledd første punktum.

Imidlertid følger det et unntak fra disse utgangspunktene ved at en ektefelle kan kreve vederlag når den andre ektefellen på en "utilbørlig måte vesentlig har svekket delingsgrunnlaget", jf. el. § 63 annet ledd. Bestemmelsen innebærer et unntak fra hovedregelen om ektefellens frie råderett over egen rådighetsdel og hovedregelen om likedeling.

Av ordlyden fremkommer det at to kumulative vilkår må være oppfylt for at vederlag skal tilkjennes. For det første må delingsgrunnlaget være "vesentlig svekket". Etter en alminnelig språklig forståelse er vilkåret strengt, og det må foreligge en kvalifisert svekkelse. For det andre må svekkelsen av delingsgrunnlaget ha skjedd på en "utilbørlig" måte. Av ordlyden kan dette forstås som en svært kritikkverdig svekkelse, etter ordlyden er altså vilkåret strengt. At anvendelsesområdet for bestemmelsen er snevert, underbygges også av hovedregelen om fri råderett i el. § 31 første ledd, da en ektefelle i utgangspunktet kan disponere sin formue slik vedkommende vil.

Den første rettslige problemstillingen er om Peder "vesentlig" har svekket delingsgrunnlaget, jf. el. § 63 annet ledd.

Det fremkommer ikke av forarbeider eller høyesterettspraksis hva som nærmere ligger i en "vesentlig" svekkelse av delingsgrunnlaget. Imidlertid foreligger det en del underrettspraksis som nærmere avklarer hva en "vesentlig" svekkelse innebærer. I lagmannsrettsdommene LB2020-174815 ble en svekkelse på 8,1 prosent av delingsgrunnlaget ikke ansett tilstrekkelig, mens i LG-2014-71397 ble en svekkelse på 20 prosent ansett klart vesentlig.

Det fremkommer av faktum at Peder har svekket delingsgrunnlaget med 1/3, altså omtrent 33 prosent. I tråd med underrettspraksis kan dette klart anses som en "vesentlig" svekkelse av delingsgrunnlaget.

Konklusjonen er at Peder "vesentlig" har svekket delingsgrunnlaget, jf. el. § 63 annet ledd.

Den andre rettslige problemstillingen er om Peder har svekket delingsgrunnlaget på en "utilbørlig" måte, jf. el. § 63 annet ledd.

Forarbeidene inneholder ingen nærmere avklaring rundt utilbørlighetsvurderingen. Det fremkommer av rettspraksis at "utgangspunktet for å bedømme om et forhold er utilbørlig etter ekteskapsloven § 63 annet ledd må være mer allment aksepterte objektive normer", jf. Rt2002-648 (side 652). Vederlag kan bare tilkjennes når det foreligger et "sterkt kritikkverdig forhold", jf. Rt-2002-648 (side 652). Av dommen fremkommer det altså at terskelen for anvendelsen av bestemmelsen er høy.

I Rt-2002-648 krevde den kvinnelige ektefellen vederlag etter el. § 63 annet ledd som følge av den mannlige ektefellens vesentlige tap som følge av handel med oposisjoner knyttet til OBXindeksen. Høyesterett kom til at den mannlige ektefellen ikke hadde opptrådt utilbørlig i forhold til henne. I vurderingen ble det lagt vekt på at den andre ektefellen var orientert om både handelen og risikoen, og det ble videre lagt vekt på at det var tale om en aktivitet som ikke var holdt skjult, jf. side 653. Dette skiller seg fra vår sak, da Peder ikke informerte Marte om avtalen. Dette kan ansees som illojalt og kritikkverdig i forhold til Marte, og kan tale for at Peders svekkelse av delingsgrunnlaget var "utilbørlig".

I dommen la Høyesterett videre vekt på de eventuelle gevinstene ved satsingen på børsen

"direkte eller indirekte ville kommet den annen ektefelle til gode", jf. Rt-2002-648 (side 653). Det kan utledes fra dommen at formålet ved svekkelsen er relevant ved utilbørighetsvurderingen. Formålet ved Peders svekkelse var å hindre at verdiene han hadde tjent opp skulle deles med Marte ved en skilsmisse, og han ville heller tilgodese barna sine. Dette underbygges videre av at Peder gjennomførte overføringen bare to år før skilsmissen. Formålet med overføringen kan anses kritikkverdig i forhold til Marte. I motsetning til den mannlige ektefellen i dommen, hadde Peder ikke et formål om at overføringen skulle komme ektefellene i felleskap til gode, og dette taler for at svekkelsen er "utilbørlig".

Peder har ført Marte bak lyset, og hensikten med overføringen var å redusere delingsgrunnlaget. Samlet taler dette for at Peder handlet "utilbørlig".

Konklusjonen er at Peder har svekket delingsgrunnlaget på en "utilbørlig" måte, jf. el. § 63 annet ledd.

Hovedkonklusjonen er at Marte kan kreve vederlag for Peders svekkelse av delingsgrunnlaget.

Marte krevde å holde alle personlige eiendeler som klær, smykker og vesker, utenfor delingsgrunnlaget. Peder mente at Marte ikke kunne holde veskene som hun hadde kjøpt eller fått under ekteskapet, til en verdi av 500 000 kroner, utenfor delingen. Å holde alt dette utenfor delingen, mente Peder at ville være åpenbart urimelig.

Hovedspørsmålet er om Marte kan holde veskene som hun hadde fått eller kjøpt under ekteskapet utenfor delingen.

Hovedregelen er at ektefellenes samlede formue skal likedeles, jf. el. § 58 første ledd første punktum.

Det følger et unntak fra hovedregelen om likedeling i el. § 61 bokstav a. Eiendeler som "utelukkende tjener til ektefellens personlige bruk" kan holdes utenfor delingen dersom det ikke vil være "åpenbart urimelig" å holde eiendelene utenfor delingen, jf. el. § 61 bokstav a.

Den rettslige problemstillingen er om veskene "utelukkende tjener" til Martes "personlige bruk", jf. el. § 61 bokstav a.

Eiendelene må "utelukkende" tjene til ektefellens personlige bruk, og av ordlyden fremkommer det at forlodsrett ikke er aktuelt dersom begge ektefellene har brukt eiendelen. Det fremkommer imidlertid ikke av faktum at Peder har brukt eiendelen. Dermed kan veskene ansees å utelukkende tjene til Martes personlige bruk.

Konklusjonen at veskene "utelukkende tjener" til Martes "personlige bruk", jf. el. § 61 bokstav a.

Den rettslige problemstillingen er om det vil være "åpenbart urimelig" å holde veskene utenfor delingen, jf. el. § 61 bokstav a.

Det fremkommer videre av bestemmelsen at ektefellen er avskåret fra å kreve forlods uttak dersom det vil være "åpenbart urimelig" å holde eiendelen utenfor delingen, jf. el. § 61 bokstav

a. Etter en alminnelig språklig forståelse må "åpenbart" tolkes strengt og taler for at bestemmelses anvendelsesområde er snevert. Det kan etter ordlyden ikke foreligge tvil om at forloddskravet vil føre til et urimelig resultat.

Det er ikke meg bekjent at det foreligger høyesterettspraksis eller forarbeider som nærmere presiserer urimelighetsvilkåret. I mangel av holdepunkter kan systembetragtninger i ekteskapsloven tilsa at det er likheter i vilkåret om at forloddskravet skal være "åpenbart urimelig" i el. § 61 bokstav a og retten til skjevdeling vil føre til et "åpenbart urimelig" resultat i el. § 59 annet ledd. ved urimelighetsvurderingen i el. § 59 annet ledd skal det legges vekt på "ekteskapets varighet og ektefellenes innsats for familien", jf. el. § 59 annet ledd annet punktum.

Det fremkommer av faktum at Marte ikke hadde andre nevneverdige verdier enn veskene. Peder får holde 1/4 av leilighetens verdi utenfor delingen, og da Marte ikke har andre nevneverdige verdier enn veskene, kan dette tale for at det ikke vil være åpenbart urimelig at Marte kan holde veskene utenfor delingen. Imidlertid er veskene av betydelig verdi, og dette kan tale for at et slikt uttak kan medføre et urimelig resultat.

I Rt-1999-177 ble unntaksregelen for skjevdeling vurdert, og Høyesterett kom frem til at en varighet på 10 år ikke hadde "betydning i noen retning", jf. side 183. Ekteskapet mellom Marte og Peder varte i 12 år. I tråd med dommen kan dette trekke i noe retning av forloddskravet vil være "åpenbart urimelig".

Når det kommer til ektefellenes innsats, fremkommer det av faktum at begge ektefellene tjente godt. Peder brukte inntekten sin på en dyr livsstil med reiser, dyre middager, bilkjøp og dyre gaver til Marte, samt nedbetalingen av leiligheten. Marte investerte i klær og designvesker, bodde gratis og trengte ikke å bekymre seg for bokostnader. Dette taler for at Peder har bidratt vesentlig mer i ekteskapet enn Marte. Han har betalt alle forbruksutgifter og bokostnader. Før ekteskapets inngåelse hadde ikke Marte nevneverdige verdier, og grunnet Peders innsats har hun hatt mulighet til å kjøpe og få de dyre veskene. Da Marte heller ikke har andre verdier enn veskene, vil en forlodsrett medføre at Marte ikke tilfører noe til likedelingen. Peder tilfører vesentlige verdier til delingen, herunder 12 millioner kroner fra leiligheten og verdier for 4 millioner kroner i form av biler og verdipapirer. At Marte ikke har verdier som inngår i delingsgrunnlaget kan dermed argumenteres å være svært urimelig. Dette taler sterkt for at Martes forloddskrav vil være "åpenbart urimelig", jf. el. § 61 bokstav a.

Konklusjonen er at det vil være "åpenbart urimelig" å holde veskene utenfor delingen, jf. el. § 61 bokstav a.

Hovedkonklusjonen er at Marte ikke kan holde veskene som hun hadde fått eller kjøpt under ekteskapet utenfor delingen.

Ord: 2300

2 Svar til del II

Skriv ditt svar her

I dommen Rt-2003-198 var spørsmålet om et vitne var inhabilt fordi vitnet var ansatt i aksjeselskap hvor testamentsarvingen var tilnærmet eneaksjonær, og dessuten daglig leder og styremedlem, jf. arveloven § 61 annet ledd. Høyesterett vurderte hensynet om at testamentsvitnene er uavhengige av og uten lojalitetsbånd til testamentsarvingen, altså at

testator ikke skulle bli påvirket ved testasjonen, mot de reelle hensynene klarhet og forutberegnelighet. Høyesterett fant, på bakgrunn av lovens forhistorie og forarbeider, at § 61 annet ledd første punktum måtte forstås etter sin ordlyd, og ikke kunne tolkes utvidende. Høyesterett vurderte at hensynet til klarhet og forutsigbarhet var svært viktig ved testasjoner og veide tyngst ved vurderingen.

I vurderingen av om vitnet var inhabilt benytter Høyesterett en rekke rettskilder, blant annet en rekke lovbestemmelser og forarbeider, samt reelle hensyn som hensynet til forutberegnelighet, klarhet, og til å unngå tvister. Reelle hensyn er hensyn knyttet til resultatets godhet, og er blitt mer allment akseptert som rettskilde de siste femti årene. Vekten av reelle hensyn styres av det øvrige rettskildebildet, men generelt er reelle hensyn ikke en viktig rettskilde. Bruken av reelle hensyn kan kritiseres med bakgrunn i maktfordelingsprinsippet og demokrati. Imidlertid kan bruken av reelle hensyn som rettskilde argumenteres å synliggjøre Høyesteretts vurderinger.

Det kan bemerkes at Høyesterett ikke benytter høyesterettsdommer i vurderingen. Høyesterettsdommer danner prejudikater, det vil si retningsgivende og mønsterdannende dommer for senere, liknende saker. Høyesterettsdommer har betydelig vekt som rettskilde, og det er i tråd med alminnelige rettskildeprinsipper. Det fremkommer ikke av dommen hvorfor Høyesterett ikke benytter tidligere praksis.

I starten av dommen redegjør Høyesterett for lovens forhistorie. Høyesterett starter i avsnitt 36 ved å sitere arveloven av 1854 § 50. Høyesterett slutter ikke fra sitatet. Høyesterett ser i avsnitt 27 videre til arveloven av 25. juni 1937 nr. 12 § 50, da habilitetsreglene ble endret. Høyesterett uttaler at "det sentrale i vår sammenheng" var at det skjønnsmessige kriteriet om «fuldkommen Troværdighed» ble erstattet av "en kasuistisk oppregning av når tilknytningen til testamentsarvingen medførte inhabilitet", jf. avsnitt 48. Videre ser Høyesterett i avsnitt 29 hen til begrunnelsen for lovendringen som fremkom av forarbeidet Ot.prp.nr.14 (1937) side 4. Forarbeider har betydelig vekt som rettskilde, og kan bidra til å komme frem til lovgivers vilje ved at den er mer utfyllende enn lovteksten. Forarbeider kan også gi uttrykk for hensynene bak bestemmelsen, og er derfor relevante tolkningsbidrag. En tolkning etter forarbeidene er således i tråd med alminnelige rettskildeprinsipper. I forarbeidene ble det uttrykt at regelen fra 1854 var "meget uklar" og et "alt for ubestemt krav". jf. avsnitt 28. Av hensynet til klarhet i lovverket og forutberegnelighet ble habilitetsbestemmelsen altså endret, og utvalget la vekt avgjørende vekt på disse hensynene.

Det kan argumenteres at man i alminnelig juridisk metode bør starte med det aktuelle rettsgrunnlaget, som her er arveloven av 1972 i § 61. Imidlertid illustrerer Høyesterett ved vurderingen av de gamle bestemmelsene at hensynet til en klar regel har gjort seg gjeldende siden 1937, og at den tidligere regelen hadde et for vagt krav. Høyesterett viser altså at hensynet til forutberegnelighet og klarhet har stått i en sterk stilling siden 1937.

Høyesterett vurderer i avsnitt 30 til 32 om bestemmelsen åpner for å legge avgjørende vekt på Humphreys' nære tilknytning til selskapet. I avsnitt 29 blir det rettslige grunnlaget for vurderingen presentert og sitert. Loven står sterkt som rettskilde, og dette er blant annet begrunnet i hensynene til demokrati og forutberegnelighet. I avsnitt 30 foretar Høyesterett en isolert tolkning av lovens ordlyd, de tolker altså ordlyden etter en alminnelig språklig forståelse. Dette er i tråd med alminnelige rettskildeprinsipper. En tolkning etter alminnelig språklig forståelse skaper forutberegnelighet og kan argumenteres å være det nærliggende tolkningsalternativet for å komme frem til lovgivers vilje. At loven skal tolkes i tråd med lovgivers vilje, er begrunnet i demokratihensyn. Ut fra en tolkning av lovens ordlyd, slutter Høyesterett at Bremerthun i 1996 ikke var "i teneste hos» Ronald Humphreys.

Videre tolker Høyesterett i avsnitt 31 ordlyden i lys av bestemmelsens formål, de tolker altså bestemmelsen i vid forstand. Dette er i tråd med alminnelige rettskildeprinsipper, og er sentralt for å finne frem til lovgivers vilje. Høyesterett uttaler at lovens formål er "å oppnå at testamentsvitnene er uavhengige av og uten lojalitetsbånd til testamentsarvingen", jf. avsnitt 31. Ut fra lovens hensyn sluttet Høyesterett at det måtte legges avgjørende vekt på den nære tilknytningen. Etter en tolkning i begrunnet i lovens hensyn ville altså tale for at vitnet var inhabilt. Imidlertid presiserer Høyesterett at selv om man åpnet for denne løsningen, ville det fortsatt finnes eksempler på nære tilknytninger som ikke medfører inhabilitet, for eksempel nære vennskap og forlovelse. Det kan argumenteres at Høyesterett her ser hen til det reelle hensynet om at like tilfeller bør behandles likt, og at det ikke er grunnlag for at det skal forekomme forskjellsbehandling når graden av tilknytning er lik. Dette kan også begrunnes i forutberegnelighetshensyn.

Etter en tolkning i snever og vid forstand, slutter Høyesterett at bestemmelsen ikke åpner for adgang til å kjenne ugyldig testasjoner i tilfeller hvor den faktiske tilknytningen mellom vitnet og arvingen er nærmere enn i den foreliggende saken.

Høyesterett vurderer så i avsnitt 33 om bestemmelsen åpner for en utvidende tolkning. En utvidende tolkning er et tolkningsalternativ hvor det aktuelle tilfellet ligger utenfor bestemmelsens ordlyd. For å kunne foreta en utvidende tolkning bør man ha støtte i det øvrige rettskildebildet, og dette er blant annet begrunnet i demokratihensyn. En utvidende tolkning kan være aktuell der lovgiver ikke har forutsett hvordan regelen i praksis fungerer. Høyesterett vurderer hensynet til at testator ikke skal bli utnyttet som en begrunnelse for en utvidende tolkning. Imidlertid tillegger Høyesterett hensynet liten vekt. Høyesterett sammenlikner bestemmelsen om inhabilitet med hensyn i skatteretten, og kommer frem til at testator er vernet i § 63 og at det derfor ikke er et behov for en utvidende tolkning for å verne testator i § 61. Grunnen til at Høyesterett tillegger hensynet om at testator ikke skal bli utnyttet liten vekt, er altså fordi dette hensynet ivaretas i en annen bestemmelse.

Videre vurderer Høyesterett i avsnitt 34 anførselen om at lovens formulering "i teneste hos" er gammelmodig, og svarer benektende på dette. Videre sammenligner Høyesterett bestemmelsen med til straffeloven § 37a fjerde ledd og dekningsloven § 1-5. Denne sammenligningen gjøres for å understreke at hvis lovgiver har funnet behov for å åpne for å anvende en bestemmelse som følge av personens faktiske tilknytning, hadde lovgiver satt inn uttrykkelige bestemmelser for dette. Det faktum at det ikke er satt inn en slik bestemmelse i § 61, kan altså tale for at det ikke var lovgivers vilje å vurdere inhabilitet utover det som fremkommer uttrykkelig av lovteksten. Høyesterett underbygger dette synspunktet videre i avsnitt 36. Høyesterett uttrykker at loven helt siden 1937 har inneholdt bestemmelser om styremedlemmers habilitet, og vurderer på bakgrunn av dette at lovgiver har vært oppmerksom på habilitetsproblemer. Dette taler mot å tolke lovbestemmelsen utvidende, da regelen har vært praktisert i langt tid og det ikke har vært lovgivers vilje å ha strengere habilitetsregler.

Høyesterett begrunner videre i avsnitt 36 at bestemmelsen ikke kan tolkes utvidende med bakgrunn i hensynet til klarhet og forutberegnelighet, og legger stor vekt på disse hensynene. Høyesterett uttaler at eventuelle formfeil oppdages etter testators død, når det er for sent å rette opp disse feilene. Forutberegnelighet og klarhet i lovverket er dermed elementært for at testator kan oppnå sin vilje etter sin død. Høyesterett uttaler at en tolkning av ordlyden utover dens alminnelige språklige forståelse kan virke som en "felle". Høyesterett underbygger denne vurderingen ved å se hen til hensynene som fremkom av forarbeidene i ved lovendringene i 1937 og 1972. Hensynene til forutberegnelighet og klarhet fremkom som tungtveiende av forarbeidene, og begrunnet fjerningen av "forlovede" som inhabilitetsgrunn i forarbeidene fra 1972. Det at hensynene til klarhet og forutsigbarhet i lang tid har vært tungt vektlagt, kan

argumentere å veie tungt for at disse hensynene videre skal bli vektlagt i den foreliggende saken.

Av den siterte forarbeidsuttalelsen fra 1972 slutter Høyesterett at ved testasjoner, hvor formkrav spiller en sentral rolle, veier hensynet til klarhet og forutsigbarhet svært tungt. Høyesterett uttaler videre at "dersom man åpnet for å legge vekt på testamentsarvingens reelle tilknytning til selskapet, ville det lett oppstå vanskelige avgrensningsspørsmål som kunne føre til at testator gikk i en felle", jf. avsnitt 38. Høyesterett argumenterer altså med at en utvidende tolkning argumenterer kunne være tvisteskapende, de benytter altså reelle hensyn i argumentasjonen. Videre uttrykker Høyesterett at slike vanskelige avgrensningsspørsmål var noe lovgiver hadde forsøkt å forhindre, og sikter her til forarbeidene fra de tidligere lovene. Høyesterett har altså, på bakgrunn av lovforarbeidene, tolket lovteksten slik at det har vært lovgivers intensjon at bestemmelsen ikke skal tolkes utvidende.

Høyesterett konkluderer i avsnitt 38 på bakgrunn av de reelle hensynene forutberegnelighet, klarhet og hensynet til å unngå tvister med at § 61 ikke kan tolkes utvidende. Dermed var ikke vitnet inhabilt, og det var følgelig ikke grunnlag for å kjenne testasjonen ugyldig.

Ord: 1483